

Муниципальни бюджетни юкьарадешаран учреждени
Соьлжа-Г1алин «Гимназия № 4»

ПРИНЯТА:
на заседании педагогического совета
Протокол № 1
от « 28 » 08 2025 г.

УТВЕРЖДАЮ:
Директор МБОУ «Гимназия № 4»
г. Грозного»
_____ М.А. Мусаева
Приказ от 29.08. 2025 № 81/01-19

5-9 –чуй классашкахь
урокал арахьара г1иллакх-оьздангалла
кхетош - кхиоран «Синмехаллаш»
кружокан белхан программа

Программа х1оттийна М.М.Ахмадовн «Нохчийн г1иллакх-оьздангалла»
учебникан бух т1ехь.

Х1оттийнарг: Хумакиева З.Х.

Грозный, 2025

Довзийтаран кехат

5-9-чу классашна «Синмехаллаш» урокал арахьарчу г1уллакхна лерина долу х1ара документ кхоьллина юкьарадешаран а, коьрта юкьарадешаран а пачхьалкхан программин буха т1ехь. Программо предметан чулацам схьа а боьллу, бовза а бовзуйту, билгал боккху. Белхан программо, синмехаллаш 1аморан 1алашонца цхьаьна а дог1уш, дешархойн кхиоран, кхеторан, 1аморан а юкьара некъаш довзуйту.

Лаккхара ийман а долуш, эстетикин мах хадо а хууш, г1иллакх-оьздангаллех массо а аг1ор адам кхиорехь доккха маь1на ду «Синмехаллаш» урокал арахьарчу г1уллакхан.

Цу т1е а доьг1на, школехь синмехаллаш 1аморан 1алашо ю лаккхара кхачам болуш, дахаран бакъдерг гойтуш, юкьара синмехаллаш йовзуйтуш, адамашкахь лаккхара синьоьздангаллин синхаамаш кхуллуш йолу дуьненахь тоьлла йолу дешан культурин исбаьхьаллин говзарш дешархошна йовзийтар.

5-9- чуй классашкахь синмехаллаш к1иранах 1 сохьтехь хьеха лерина ю программа.

1амат: Ахмадов М.М. «Нохчийн г1иллакх-оьздангалла» учебник .
Издательство «Седа», 2002 шо.

6-чу классехь нохчийн литература к1иранах 2 сохьтехь хьеха лерина ю программа.

5-9-чуй классашкахь -34 сахьт (1 сахьт к1иранах)

1. Предмет 1аморца доьзна долу жам1аш. (Планируемые результаты)

Синмехаллаш 1амочаьргахь хила деза личностни жам1аш:

Нохчийн г1иллакх-оьздангаллин а мехаллаш шегяхь кхиор;
-адамаллин а, демократически а мехаллаш кхиор;
шен къоман культурах, бусулба динах а долу хаарш хилар;
шен къоман г1иллакхаш а девзаш, кхечу къаьмнашца а г1иллакхашца а, динца а йоьзна йолу юкъаметтигаш ларьян хаар;
-доьзалан ламасташка тергаме хила везар шегяхь кхиор, 1алам лардан а, шен а, нехан а могушалла ларьян езарх кхеташ хилар;
-таханлерчу дуьненахь вахаран 1алашонца шен амал кхиор; шен нийсархошца а, бакхийчаьрца а девне ца вуьйлуш, машаре ваха болу лаам шегяхь кхиор;
дешархочун социальни декхарш карадерзор; дешаре лаам кхиор; дешар шена оьшуш хиларх кхетар;
къоман а, кхийолу а литература ешарца синьоьздангаллин мехаллаш а, эстетически синхаамаша шегяхь кхиор.

Синмехаллаш 1амочаьргахь хила деза метапредметни жам1аш:

Лаккхара ийман а долуш, эстетикин мах хадо а хууш, г1иллакх-оьздангаллах массо а аг1ор адам кхиар;
-синмеххаллин 1алашонех а, декхарех а кхеташ хилар, кхоллараллин кепара хьесапаш кхочушдар;
-шена хьалха х1оттийнчу декхаре хьаьжжина, синмехаллин декъехула билгалдан леринарг къасто а, цуьнан мах хадо а, и кхочушдархьама эвсаре некъ харжа а хаар;
ша баьхначу кхиамийн бахьанех кхеташ хилар шегяхь кхиор (ткъа иштта цададаларан бахьанех а, иза лазама ца долубьитуш т1еэца хууш а хилар;
-коммуникативни а, х1ума довзаран а декхарш кхочушдаран 1алашонца меттан г1ирсех пайда эцар;
-дечун логически кепаш (дустар, анализ, юкъара маь1на дар) караерзор;
кхечу къаьмнийн нийсархошца цхьаьна дечу г1уллакхашкахь юкъара 1алашонаш билгалъяр, хьан х1ун дийр ду къастор, цаьрца цхьаьна тергам латтор, ша а, вукхара а дечун цхьанакепара мах хадор; девне ца дерзош, 1оттаме дерш д1адерзор, ларамца т1еэцар кхечу къомах волчун амалехь дерг;
базови предметийн кхетамаш, кхечу предметашца боьзна кхетамаш а караберзор, шен предметца уьш буозар.

Синмехаллаш 1амочаьргахь хила деза предметаца доьзна долу жам1аш:

къоман а, дуьненан а, культурийн хилам а, синьоьздангаллин мехаллаш, ламасташ лардаран а, кхид1а а д1акховдоран г1ирс санна синмехаллах кхетар;

-ша-шен кхиарехъ г1иллакх-оьздангаллин мах лакхара хиларх кхетар; виллина
 нохчийн 1адаташ 1амор лаам шегахъ кхиор; дуьненах а, къоман исторех а,
 культурах а болу кхетамаш кхиор;
 -меттан бакъонаш а ларъеш, мотт оьзда а, г1иллакхе а бийца хаар карадерзор;
 -хъайца къамел деш волчуьнга а ладог1а а, цо дуьйцуьнца реза вацахъ а,
 делил далорца айхъа бохург т1еч1аг1дан а, г1иллакхехъ вистхила а, диалог
 д1аяхъа а хаар карадерзор;
 -ешначу текстехъ йолу синьоьздангаллин мехаллаш йовзийта а, уьш шегахъ
 кхио а хаар;

5-9-г1ий классаш чекхъяьккхинчарна хаа дезарг

- оьздангалла а, дахарехъ цо лело маь1на а;
- нохчийн къоман оьздангаллин коьрта мехалла;
- адам а, цуьнан г1иллакхаш а;
- доьзал, бераш кхетош-кхиор а;
- нохчийн оьздангаллехъ 1аламца а, къинхъегамца а йолу юкъаметтигаш;
- ислам а, нохчийн г1иллакх- оьздангалла а.

2. Белхан программин чулацам

Оьздангалла а, дахарехъ цо лело маь1на а (3 сахът)
 Оьздангалла а, дахарехъ цо лело маь1на а. Г1иллакх 1амор.
 Оьздангаллин бехкамаш.

Нохчийн оьздангаллин коьрта мехаллаш (8 сахът)
 Адам ларар. Стеган сий. Собар хилар .Сонталла. Майралла. Къонахалла.

Яхъ. Хъаг1.Къинхетам. Комаьршалла. Декхар. Эхъ. Бехк.Доттаг1алла. Къонах.
 Адам а, цуьнан г1иллакхаш а (7 сахът)
 Стеган оьздангалла. Духар. Боьршачу стеган духар, мехкарийн духар.
 Маршалла хаттар. Хъаша ларар. Хьошалг1ахъ. Вонехъ, тезетахъ лело деза
 г1иллакхаш. Эла. Лай. Ч1ир. Масла1ат.

Доьзал а, бераш кхетош-кхиор а (8 сахът)
 Доьзал. Да берана масал хилар. Ден, ненан бераца йолу юкъаметтигаш. Ден
 ненан сий дар. Ялсамане ненан когашкахъ ю. Ненахошца, стунцахошца
 гергарло лелор. Синкъерам. Ирахъ1ер. Хи йисте вахар. Йо1ан, к1ентан бух
 таллар. Йо1 маре ялар. Нускал хи йисте даккхар. Невцалг1а вахар. К1ант
 бовваккхар.

Нохчийн оьздангаллехъ 1аламца а, къинхъегамца а йолу юкъаметтигаш (2
 сахът)

1алам ларар. Хъайбанех а, акхаройх а болу къинхетам.
 Ислам а, нохчийн г1иллакх-оьздангалла а (6 сахът)
 Ислам. Иман . Ихъсан. Нохчийчохъ баьхна устазаш а, церан 1илма а.
 Нохчийчохъ долу т1ерекъаташ. Устазийн оьздангаллин сурт-сибат. Назма
 «Маккин эла».1амийнарг т1еч1аг1дар.

3. Дешаран темин хьесап

72 сахът

№	Хьеха билгалдинарг	Сахът
1	Обздангалла а, дахарехъ цо лело маъла а	4
2	Нохчийн обздангаллин коърта мехаллаш	16
3	Адам а, цуьнан гиллакхаш а	11
4	Добзал а, бераш кхетош-кхиор а	14
5.	Нохчийн обздангаллехъ лаламца а, кбинхьегамца а йолу юкъаметтигаш	2
6	Ислам а, нохчийн гиллакх-обздангалла а	25

**Урокал арахъара гиллакх-обздангалла кхетош - кхиоран
«Синмехаллаш» кружокан тематически план.**

144 сахът

2	Коьчалан ц1е	Маса сахът	Хан	
			ПЛАНАЦА	Билггал олу
1 чийрик (16 сахът)				
Обздангалла а, дахарехъ цо лело маь1на а (4 сахът)				
1	Обздангалла а, дахарехъ цо лело маь1на а.	.		
2	Гиллакх ламор.	.		
3	Обздангаллин бехкамаш.	.		
4	Проект.	.		
Нохчийн обздангаллин коьрта мехаллаш (16 сахът)				
5	Адам ларар.	.		
6	Собар хилар .	.		
7	Майралла.	.		
8	Ихъ.	.		
9	Къинхетам.	.		
10	Декхар.	.		
11	Әхъ.	.		
12	Доттаг1алла.	.		
13	Стеган сий.	.		
14	Сонталла.	.		
15	Доьналла.	.		
16	Къонахалла.	.		
17	Къаг1.	.		
18	Комаьршалла.	.		
19	Бехк.	.		
20	Проект.	.		
Адам а, цуьнан г1иллакхаш а (11 сахът)				
21	Стеган обздангалла.	.		
22	Духар.	.		
23	Боьршачу стеган духар, мехкарийн духар.	.		
24	Маршалла хаттар.	.		
25	Къаша ларар.	.		
26	Къошалг1ахъ.	.		

27	Вонехъ, тезетахъ лело деза г1иллакхаш.			
28	Эла.			
29	Иай.			
30	Иир.			
31	Маслалат.			
Доьзал а, бераш кхетош-кхиор а (14 сахът)				
32	Доьзал.			
33	Да берана масал хилар.			
34	Ден, ненан бераца йолу юкъаметтигаш.			
35	Ден ненан сий дар.			
36	Илсамане ненан когашкахъ ю			
37	Иенахошца, стунцахошца гергарло лелор.			
38	Синкъерам.			
39	Ирахълер.			
40	Ки йисте вахар.			
41	Йоблан, клентан бух таллар.			
42	Йол маре ялар.			
43	Иускал хийисте даккхар.			
44	Иевцалгла вахар.			
45	Клант бовваккхар.			
Нохчийн ьъздангаллехъ 1аламца а, кьинхьегамца а йолу юкъаметтигаш (2 сахът)				
46	Алам ларар.			
47	Къайбанех а, акхаройх а болу кьинхетам.			
Ислам а, нохчийн г1иллакх-ьъздангалла а (25 сахът)				
48	Ислам.			
49	Иман .			
50	Ихьсан.			
51	Нохчийчохъ баьхна устазаш а, церан 1илма а.			
52	Нохчийчохъ долу т1ерекъаташ			
53	Устазийн ьъздангаллин сурт-сибат			
54	Гест.			
55	Назма «Маккин эла»			
56	«Ийманах дузийта дегнаш» стихотворени.			
57	Дола. Къемат-буьйса.			

58	«Ден весет» поэма. Вайнехан синмехаллаш			
59	«Дег1аста» стихотворени. Нохчийн кьоман синмехаллаш.			
60	Назманаш.			
61	Кьонахалла.			
62	Кьонах.			
63	Кьонахчун дош.			
64	Тешам.			
65	Доттаг1алла.			
66	«Даймахке безам» сочинени йазйан кечам бар.			
67	«Даймахке безам» сочинени йазйар.			
68	алам ларар «Лаьмнийн кьоналла».			
69	Олхазарех болу кьинхетам «Аьрзунан илли».			
70	Шеран талламан болх. Тест.			
71	Дешархоша шаьш йешна произведениш ийцаре йар.			
72	Жам1даран урок.			